

Rozhledy matematicko-fyzikální

Bohumil Tesařík

Šír, Z. (editor): Řecké matematické texty

Rozhledy matematicko-fyzikální, Vol. 91 (2016), No. 1, [61]

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/146660>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 2016

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

Šír, Z. (editor): Řecké matematické texty

Nakladatelství Oikoymenh, Praha, 2011

V historii matematiky sahající od prvních pokusů pravěkého člověka spočítat úlovek až k současné moderní matematice, rozrůzněné ve velký počet oborů, sehrál významnou úlohu její velký vzestup ve starověkém Řecku. V encyklopedických příručkách a učebnicích je uváděna matematika (z řeckého *mathematikos* = milující poznání; *mathema* = věda, vědění, poznatek) jako věda zabývající se z formálního hlediska kvantitou, strukturou, prostorem a změnou. Popisována je též jako disciplína, jež se zabývá vytvářením abstraktních entit a vyhledáváním zákonitých vztahů mezi nimi. Charakteristickou vlastností matematiky je pak její důraz na absolutní přesnost metod a nezpochybnitelnost výsledků. Tyto atributy, které matematiku odlišují od všech ostatních vědních oborů, mají původ právě v antickém Řecku – kolébce evropské kultury a vzdělanosti. V nových společenských podmínkách řecké otrokářské demokracie se začalo rozvíjet logické uvažování, což umožnilo vznik axiomaticko-deduktivní výstavby matematických teorií s logickým způsobem dokazování platnosti jednotlivých vět.

Nejproslulejším dílem, napsaným na tomto základě ve 3. stol. př. n. l., se staly Eukleidovy Základy (*Stoicheia*), uspořádané do 13 knih se všemi významnými oblastmi tehdejší matematiky. Vzniká matematický důkaz, v Řecku v souvislosti s geometrií. Na zrod matematických pojmů a operací s nimi působily také praktické podněty vyvolané obchodem, peněžnictvím, zeměměřičtstvím, mořeplavbou, astronomií, ... Vše však bylo limitováno přístupy helénistické vědy, převážně teoretické, nezajímající se o jakékoliv praktické aplikace. Antice byla tehdy dosti cizí představa technického pokroku či potřeba svět nějak „vylepšovat“.

Reprezentativní průřez tisíciletými dějinami starověké řecké matematiky představuje obsáhlá antologie (565 stran) vybraných děl, kterou pod názvem „Řecké matematické texty“ v řecko-českém vydání připravilo nakladatelství Oikoymenh (1. vyd., 8. svazek edice Knihovna antické tradice). Výběr uspořádal, úvodní studii napsal a poznámkami opatřil RNDr. Zbyněk Šír, Ph.D. (Matematický ústav UK), přeložili Ing. Mgr. Richard Mašek a Adam Šmíd. Publikace obsahuje mj. podstatný výběr z již zmiňovaných Eukleidových Základů a ze spisů Archimédových, ukázky z osmismisvazkových Apollóniových Kuželoseček (které popsal jako první a zavedl jako rovinné řezy kuželovou plochou), z Ptolemaiova *Almagestu* či z Diofantovy třináctidílné Aritmetiky (s první algebraickou symbolikou). Jak jsme již od tohoto editora zvyklí, také u tohoto titulu byla jeho přípravě věnována velká odborná a jazyková příprava.

Mimo profesionálních pracovníků, pedagogů a zájemců o historii přírodních věd však mohou po knize sáhnout i čtenáři, kteří si z dějin matematiky a fyziky pamatují jen něco o tom, že se Archimédes rád koupal. A ještě snad připomeňme jednu myšlenku z duchovního odkazu Alberta Einsteina: „Radost z uvažování a z chápání je nejkrásnějším darem přírody.“

Bohumil Tesařík